

КАПИТАН I РАНГ ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ АНТОНОВ
(1928 – 2008 Г.)

Емил СТАНЧЕВ
Атанас ПАНАЙОТОВ

На 4 април 2008 г. приключи земният път на капитан I ранг о.р. доц. д-р Георги Антонов. На 7 април с.г. той бе погребан с военни почести, отдадени му от подразделение курсанти от ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” в Централните гробища на Варна. Георги Антонов отплава в небитието само месец, след като морската общественост у нас отбеляза 80-та годишнина от рождението му. Приживе, човекът, който дълги години бе определян като доайен на флотските ни историци, успя да получи признанието на морските институции и на радетелите на българската морска идея по време на отбелязването на 70-та и 75-та годишнина от рождението му. Той заслужи това признание със сериозни постижения в научно-изследователската си работа и с всеотдайността си в преподавателската и обществената си дейност.

Георги Антонов Петров е роден на 3 март 1928 г. в с. Асеново, окр. Плевенски. Основното си образование получава там и в с. Дебово, учи и в гимназията в гр. Никопол. На 8 септември 1945 г. след конкурсен изпит, издържан с отличие, е приет за кадет в Гимназиалния отдел на Народното военноморско училище (НВМУ) – Варна. От 20 февруари 1948 г. до 7 септември 1950 г. е юнкер във висшия отдел на училището. След дипломирането му е присвоено първо офицерско звание лейтенант и е назначен за командир на курсантски взвод в НВМУ. От 1 април 1952 г. е командир на курсантска рота. На 5 ноември 1953 г. постъпва като слушател във Военноморския факултет на Военнотехническата академия – София. След завършването ѝ от 17 ноември 1955 г. е началник на Школата за старшини в НВМУ. Година по-късно е старши помощник-началник на Учебния отдел на НВМУ по планирането. От 16 октомври 1959 г. е старши преподавател по тактика на ВМФ – длъжност, на която се задържа най-много в своята офицерска кариера. Едновременно с това, през 1961 – 1962 г. и 1973 – 1978 г. е и заместник-началник на катедра „Тактика на ВМФ и морски оръжия” във Висшето народно военноморско училище (ВНВМУ). На 18 септември 1985 г. е в разпореждане за уволнение, а на 22 април 1986 г. е уволнен и зачислен в запаса. Директор е на Военноморския музей от 1 ноември 1983 до 31 декември 1991 г.

За безупречната си служба във ВМС и за постигнатите резултати в научно-изследователската, преподавателската и обществената си дейност капитан I ранг доц. д-р Георги Антонов е удостоен с редица отличия.¹ От 1 септември 1968 до 25 юли 1969 г. е командирован като слушател във Висш академичен курс – командно-шабен профил във Военноморската академия в Ленинград (дн. Санкт Петербург). Тогава взема окончателно решение да

посвети научно-изследователската си дейност на военноморската история и удържа на това до края на живота си. Научната степен „кандидат на историческите науки” (дн. „доктор по история”) защитава на 13 април 1976 г., научното звание „доцент” получава на 18 октомври 1977 г. Близо четири десетилетия преподава дисциплината „История на военноморското изкуство”. Неговото учебно пособие в тази насока е актуално и в наши дни.² Включва се и в създаването и разширяването на музейната експозиция на ВВМУ.

Като директор на Военноморския музей той слага началото на научната група в музея. Благодарение на неговата намеса започва преодоляването на неоправданото разделение в организационно отношение на работата на уредниците по събиране и обработка на паметници на културата от военноморския флот и от гражданските морски дейности. Паралелното, но независимо един от друг, съществуване на двата отдела, довежда до несъответствия в начините на работа, които и до днес не са напълно преодоляни. Капитан I ранг Антонов обогатява външната експозиция с миночистачен катер, участвал във Втората световна война, с пускова брегова ракетна установка „Сопка”, с противолодъчен вертолет Ми 4, с торпеден катер 123К и с изведения от експлоатация фар на варненския вълнолом. На тази своя длъжност Георги Антонов развива активна събирателска дейност и организира писането на спомени от редица флотски ветерани. През 1987 г. под негово ръководство е осъществена подводна експедиция в акваторията, където е потънала руската яхта „Колхида” с цел снимането на документален филм за този кораб. През първите години на прехода към демократично общество у нас (1989 – 1991 г.) отстоява авторитета и целостта на музея. Той е заместник-председател и организационен секретар на сдружението за създаване на Национален морски музей (1991 г.), ръководител на групата за изграждане на експозицията „Граждански морски дейности” (1993 – 2003 г.) към Военноморския музей. Тук той е не само генератор на идеи, но и главен двигател за преодоляването на множеството прегради при изграждането ѝ. След откриването, експозицията включва 894 експоната и 799 снимки и илюстрации.

Трудно могат да се систематизират научните приноси на Георги Антонов, тъй като те се простират в широк спектър и покриват пространства както в нашата, така и в чуждестранната военноморска история. И все пак, ако внимателно прегледаме десетките му научни и стотиците му популяризаторски публикации,³ ще проличат няколко основни направления на неговите изследвания, насочени най-вече към националната ни военноморска история.

На първо място може би трябва да посочим „Структурата, съставът и участието на българските ВМС във Втората световна война (1941 – 1945 г.)”.⁴ Неговата монография „Българският военноморски флот през

Отечествената война 1944 – 1945 г.”, издадена във Варна през 1985 г., (176 с., 17 приложения) е сериозно научно постижение, жалон за следващите поколения изследователи и еталон за добросъвестен и компетентен анализ на огромен фактологичен материал. Десет години по-късно Георги Антонов доказва трайния си научен интерес към тази проблематика с доклада си „Българските морски войски през Втората световна война” на международната конференция „Втората световна война и България” в София през 1995 г. През тези десет години обаче, а и след тях, той публикува различни аспекти от научните си изследвания в тази насока, като всяко едно от тях също може да бъде определено като принос.⁵

На него принадлежи разработването на тази тема в единствената засега „История на българския Военноморски флот” (С., 1989). През 1997 г. се появиха две негови разработки, които разшириха кръгозора ни в тази насока: „Морска база Варна през Втората световна война” в сборника „100 години Военноморска база Варна 1897 – 1997 г.” и „Дейността на Флотския арсенал през Втората световна война” в сборника „100 години Кораборемонтен завод „Флотски арсенал”.

На второ място, естествен е интересът му към участието на военния ни флот в Балканската война (1912 – 1913 г.), но далече не само към първата българска морска победа, постигната при торпедирането на турския крайцер „Хамидие”. В няколко свои последователни статии разглежда въпроса за състоянието на флота ни тогава и благодарение на добрата си командно-щабна подготовка анализира успешната атака на отряда торпедоносци по каноните на съвременната военноморска наука.⁶

На трето място, но не по значение, Георги Антонов отдели голямо внимание на периода между двете световни войни, голяма част от който преминава за българския военен флот под знака на забраната, постановена от клаузите на Ньойския договор (1919 г.). Фактът, че за този период в цитираната официална история на флота са написани само 7 страници, говори не за отношението на автора (Георги Антонов), а за позицията на редакционната колегия, чиято дейност се проточва почти десетилетие. Заслужава адмирации неговото участие и отстояваната гражданска позиция в тази редакционна колегия, където той защитава обективно достойнствата на военноморското ни наследство от първата половина на ХХ век срещу опитите то да бъде принижено и ограничено по чисто идеологически съображения. Четири години преди издаването на историята той публикува студия от 47 страници по въпроса, като отделни аспекти доразви в статии, поместени в различни тематични сборници.

На Георги Антонов дължим първата публикация по въпроса за несполучливите опити за доставка на подводници за българския военен флот в навечерието на Втората световна война. Докладът му по темата е изнесен на научната сесия на ВНВМУ „Н. Й. Вапцаров” през 1979 г., но е отпечатан цели 6 години по-късно, което отново не говори за отношението

на автора, а на тези, които са решавали какво и кога да бъде поместено в научните трудове на училището. Докладът е оценен по достойнство и отново е публикуван, този път в сборника „На подводна вахта”, посветен на 45-та годишнина на дивизиона подводници във Варна. Едно от сериозните постижения на Георги Антонов в тази тематична област е плод на дългогодишна събирателска и популяризаторска дейност – това е биографичната му книга за контраадмирал Иван Вариклечков (1891 – 1974 г.),⁷ чието представяне във Варна и в София предизвика голям интерес. За съжаление, това се оказва последната му изява на научно-изследователското поприще.

Пак към тази сфера на неговите научни интереси е изследването „Възвръщането на Южна Добруджа и Българският военен флот (септември 1940 г.)”, отпечатано в сборника „Балчик – древност и съвремие” през 1990 г. Не бива да пропускате и още една негова публикация: „Българските торпедни кораби до края на Втората световна война (1879 – 1945 г.)”, с която започва сборникът „На боен курс”, посветен на 30-годишнината от създаването на Бригадата ракетни и торпедни катери в българските ВМС, издаден през 2000 г. На този сборник той е и рецензент, и автор на предговора. Изброяването на поредицата от публикации за посочение изследователски период може да завърши със „Защитата на флотската кауза от в. „Народна отбрана” след Ньойския договор” – съвместна разработка с д-р Атанас Панайотов, поместена в сборника „Добруджа” (1997 – 1999 г.).

По-малко известни на широката аудитория са разработките на Георги Антонов в една друга, четвърта област: подготовката на командни кадри за българския военен флот. Едната от тях, отнесена към периода 1944 – 1974 г., съвместно дело с капитан I ранг Александър Бояджиев, доскоро бе засекретена и ползвана само от малцина. Втората му разработка: „Подготовката на офицерски кадри за Военноморските сили от Морския отдел на Военното училище (1930 – 1945 г.)”, извършена съвместно с Мариана Кръстева, видя бял свят, но за съжаление в много съкратен вид във „Военноисторически сборник” през 1999 г.

Друга област, условно подредена на пето място в творческата дейност на Георги Антонов, е изследователската му работа по въпроса за участието на български военни моряци в антифашистка борба. Тук му е мястото да посочим и за още един негов принос – в популяризирането на биографията на капитана от търговското корабоплаване, атентатора и разузнавача Антон Прудкин. Предговорът и консултантско-редакторската му работа към второто преработено и допълнено издание на „Записки на моряка” (496 с.) имат характер на самостоятелно научно изследване. По отношение на историята на търговското корабоплаване у нас Георги Антонов има свой поглед, изразен в статията „Съдействието на Военноморския флот на Народна република България за изграждането на

съвременно гражданско корабоплаване”, поместена в сборника „По морета и океани – 90 години българско търговско корабоплаване” (В, 1983 г.).

Още една поредица от публикации оформят следващата насока в неговите издирвания, ориентирани към ролята на Русия за създаването на български военни части след Освобождението (1878 г.). С една от тях той става вторият български автор в авторитетното руско (съветско) издание „Морской сборник” през 1966 г. Достатъчно е да уточним, че първият българин, публикувал там, е единият от героите в торпедната атака на „Дръзки” срещу „Хамидие” мичман I ранг Кирил Минков. С друга своя статия през 1970 г. Георги Антонов се нарежда сред малцината български историци - автори в не по-малко авторитетното руско (съветско) издание „Исторический журнал”. Вместо да изброяваме още, можем да посочим, че в продължение на няколко десетилетия в повечето от изданията на Министерството на отбраната, в които се поместват части от българската военна история, флотският компонент най-често е дело на Георги Антонов.

Човек с будна обществена съвест, той още през 1992 г. призова от страниците на в. „Морски преглед” да започне дискусия за „белите петна” от българската военноморска история. Имаше моралното право на такъв призив, защото вече беше поставил неудобните въпроси и продължаваше да публикува статии за не съвсем лицеприятните истории за взривяването на торпедоносеца „Дръзки” (1942 г.), за потопяването на торпедоносеца „Смели” (1943 г.), беше извадил от забравата личности като контраадмирал Иван Вариклечков, контраадмирал (посмъртно) Валентин Паспалеев, капитан I ранг Кирил Зашев и още редица достойни български флотски офицери.⁸

Ако се ръководим от древната максима „Казаното отлита, а написаното остава”, трябва да отбележим само това, което е написано от Георги Антонов. Но древните мъдречи понякога грешат. Защото ако това „казано” откликне в съзнанието на хиляди, то се репродуцира в нещо ново и присъства трайно в биографията на няколко поколения. А той преподава в Морското училище близо четири десетилетия. Отделно към това трябва да прибавим неизброимите му публични изяви. Трудно можем да направим някаква равносметка у колко млади хора той е успял да разпали любовта към морската история и най-вече към българската морска история.

Ако все пак написаното от Георги Антонов може да бъде събрано в една библиография, то делата му като общественик заслужават отделен разказ. Научен ръководител е на трите конференции по морска история, проведени през периода 1987 – 1992 г. във Варна и в Русе. В продължение на два мандата е член на специализирания научен съвет по военна история на Висшата атестационна комисия към Министерския съвет. Като председател на Дружеството за българо-кубинска дружба той прави две посещения в Куба (1988, 1990) г. за популяризиране на делото на големия

български мореплавател капитан Георги Георгиев. Член е на редколегията на популярния алманах „Фар” (1976 – 1989 г.), а по-късно и на списание „Морски свят” (1989 – 1991 г.). Сътрудник е на издания като „Димитровска вахта”, „Народна армия”, „Български воин”, „Военна техника”, „Армейски преглед”, „Морски преглед”, „Морски вестник”, „Клуб Океан”.

Капитан I ранг доц. д-р Георги Антонов живя и твори в интересни времена на преходи и социални трансформации, на смяна на едни обществени ценности с други. Но той остана верен на себе си в стремежа към обективното и безпристрастното изследване на морското ни минало. Заедно с това „Железният канцлер” (прякор, даден му от курсантите в Морското училище) принципно и последователно воюваше срещу nihilisma и малодушието при отстояването на националните ни морски интереси, при опазването на реалните стойности на морската биография на България. Макар че през последните години от живота си повечето време бе „арестуван” от различни заболявания между четирите стени на жилището си, той не намали своята активност при обсъжданията на актуалните въпроси при опазването на морската ни историческа памет. Така капитан I ранг Антонов успя безвъзвратно да прекрачи не в миналото, а в бъдещето.

Бележки

¹ Медал „За боева заслуга” – 1955 г.; медал „За безупречна служба” – III степен – 1960 г.; медал „25 години БНА” – 1969 г.; медал „За безупречна служба” – II степен – 1970 г.; орден „Червено знаме” – 1978 г.; медал „За заслуги към БНА” – 1982 г.; медал „100 години от рождението на Г. Димитров” – 1982 г.; орден „Кирил и Методий” – II степен – 1983 г.; медал „40 години социалистическа България” – 1984 г.; медал „40 години от победата над хитлерофашизма” – 1985 г.; орден „За военна доблест и заслуга” – 1986 г. За активната му обществена дейност и изявена гражданска позиция през декември 2006 г. на него бе връчен Почетния знак на кмета на Варна Кирил Йорданов с лента.

² Автор е на учебници и учебни пособия за нуждите на ВВМУ: История на военноморското изкуство – част I (От робовладелското общество до Първата световна война 1914 – 1918 г. включително), В. 1963 г.; История на военноморското изкуство – част II (Действия на флотите на капиталистическите държави през Втората световна война 1939 – 1945 г.), В. 1966 г.; Съветският военноморски флот във Великата отечествена война, С., 1980

³ Систематизирана библиография на научните му публикации е направена в: Годишник на Военноморския музей, т. III, В., 2003, с. 232 – 233. В настоящата статия се посочват и някои други негови публикации, които не са включени в цитираната библиография. Изследването показва, че на Георги Антонов принадлежат над 15 сценария за документални филми и телевизионни предавания и на над 150 беседи по Радио Варна.

⁴ Антонов Г. Брегови сили и средства на българския военноморски флот при започване на Отечествената война 1944 – 1945 г. – Известия на Института по военна история и Военноисторическото научно дружество (ИВИ и ВИНД), т. 17 – 18, С., 1974, с. 225 – 239; Антонов Г. Организация и корабен състав на Българския черноморски флот и водене на борба срещу минното оръжие през Отечествената война 1944 – 1945 г. – Известия на ИВИ и ВИНД, т. 21, С., 1976, с. 55 – 70

⁵ Към тях трябва да причислим участието му в различни тематични сборници: **Под развети дружески флагове**, С., 1980, автор на главите „Военноморският флот на СССР във Великата отечествена война 1941 – 1945 г.”, „Участието на Българския военноморски флот в Отечествената война 1944 – 1945 г.” и „Българският военноморски флот след Отечествената война 1944 – 1945 г.”; **На румбах боевого братства**, Симферопол, 1986, автор статьи „Тральные галсы”; **Румбове на бойното братство**, С., 1987, автор на статията „Трални галсове”.

---

⁶ **Антонов, Г.** Подвигът на торпедоносците. – Армейски преглед, № 11, 1967, с. 115 – 118; **Антонов, Г.** Участието на Българския военен флот в Балканската война 1912 – 1913 г. – Военноисторически сборник, 1983, № 2, с. 62 – 72; **Антонов, Г.** Отново по въпроса за състоянието на военния флот и за участието му в Балканската война 1912 – 1913 г.- Военноисторически сборник, 1985, № 1, с. 100 – 113; **Антонов, Г.** Победата на торпедоносците. – сб. Живеем с времето, кн. 3, В., 2007, с. 34 - 38

⁷ **Антонов, Г.** Съдбата на адмирала. Щрихи от живота и делото на контраадмирал Иван Вариклечков (1891 – 1974), В., 2006

⁸ **Антонов Г.** Истината за потъването на „Смели”, Морски свят, № 9, 1991; **Антонов Г.** За военноморската ни история – обективно и безпристрастно, Морски преглед, № 2, 1992 г.; **Антонов Г.** Взривяването на торпедоносеца „Дръзки”, Поглед, № 4, 1993; **Антонов Г.** Достойните са уважавани от всички. Недотам юбилейни мисли за 120-годишнината на ВМС, Компас В, В., 1999, с. 2, 6